

Luminița HOARȚĂ CĂRĂUȘU

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România

MĂRCILE MODALIZĂRII/NUANȚĂRII ÎN ROMÂNĂ VORBITĂ

În studiul nostru, ne oprim asupra **identificării, inventarierii și analizei mărcilor pragmatic-discursive ale modalizării/nuanțării**, preluând sintagma *mărci ale modalizării/nuanțării* din GALR 2005 II. Astfel, despre mărcile modalizării/nuanțării se vorbește în *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, ediția nouă (GALR 2005 II: 833), considerându-se că o taxonomie a mărcilor pragmatic-discursive „se face în raport cu funcțiile îndeplinite de acestea în comunicare: mărci de contact sau fatice, mărci de structurare a interacțiunii verbale (globale sau la nivelul intervențiilor), mărci ale ezitării și corectării, mărci ale modalizării/nuanțării”.

În privința **corpusului**, studiul nostru analizează, din perspectiva *mărcilor pragmatic-discursive ale modalizării/nuanțării* ocurente în discurs, un corpus de limbă română vorbită: Luminița Hoarță Cărașu (coordonator), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013 [= CLRVAN 2013].

Între „expresiile componente subiective a folosirii limbajului” (GALR 2005 II: 841), Margareta Manu Magda este de părere că se înscriu **mărcile implicării afective, modalizatorii și expresiile impreciziei**, considerând că „spontaneitatea comunicării orale produce două tendințe contradictorii, care se echilibrează: *intensificarea afectivă*, pe de o parte, și *înclinația spre atenuare și aproximare*, pe de alta” (GALR 2005, II: 841).

I. Mărcile implicării afective

Referitor la emfatare, M. Metzeltin este de părere că „pentru a fixa anumite noțiuni sau combinații de noțiuni în reprezentarea pe care o are receptorul, emițătorul le poate coda utilizând anumite strategii de scoatere în evidență” (Metzeltin 2011:153). Același cercetător consideră că emfatarea unui element „este posibilă în limbile romanice prin diferite modalități, de natură lexicală, intonațională, sintactică sau semantică” (Metzeltin 2011: 153). Aurelia Merlan este de părere, din această perspectivă, că „exprimarea orală abundă în elemente cu rol modalizator, mărci ale

implicării afective, emoționale a locutorului și a atitudinii subiective a acestuia” (Merlan 2002: 103).

Cu privire la mărcile implicării afective, ne oprim asupra mărcilor prin intermediul cărora se obține *emfatizarea* [1] la nivel *lexical* și la nivel *sintactic*, *cu implicații pragmatice*, în limba română vorbită actuală nedialectală utilizată în emisiuni de televiziune cu tematică culturală: patru emisiuni de televiziune de tip interacțiune mediată controlată: dezbateră televizată *Nocturne*, TVR1 (moderatoare Marina Constantinescu, invitat Gigi Căciuleanu); talk show-ul *Garantat 100%*, TVR1 (moderator Cătălin Ștefănescu, invitați Gigi Căciuleanu și Răzvan Penescu); dezbateră televizată *La vie en rose*, TVR1 (moderatoare Monica Stan Caval, invitată Monica Davidescu) și dezbateră televizată *La vie en rose*, TVR1 (moderatoare Monica Stan Caval, invitată Medeea Marinescu), toate cele patru emisiuni televizate fiind încadrate în Luminița Hoartă Cărașu (coordonator), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, p. 241-261 [= CLRVAN 2013].

I.A. La nivel lexical

Între mărcile implicării afective sau ale *emfatizării* la nivel *lexical*, M. Metzeltin enumeră *repetarea cuvântului*, *folosirea explicită a pronumelor* (M. Metzeltin se referă la limbile pro-drop („pronoun dropping”), așa cum este și limba română), *folosirea anumitor adverbe: chiar, tocmai* și *folosirea interjecțiilor* (Metzeltin 2011: 155-156). Și Margareta Manu Magda amintește, între *elementele afective*, „interjecțiile și formulele incidente asimilabile lor, structurile exclamative, intensificatorii și construcțiile cu sens superlativ – repetiții, locuțiuni adverbiale etc.”. (GALR 2005 II: 856). Identificăm și urmărim, în continuare, în cadrul limbii române vorbite utilizate în CLRVAN 2013, mărcile implicării afective la nivel *lexical*.

I.A.1. Repetarea cuvântului

Locutorii implicați în interacțiunea verbală din cadrul discursului televizual analizat, în cazul nostru, invitații la emisiunile televizate analizate, repetă anumite cuvinte pe care le consideră relevante la nivel discursiv, „ceea ce poate să exprime în același timp și o anumită intensitate” (Metzeltin 2011: 155). Am identificat, în CLRVAN 2013, „repetiții identice”, diferite de „repetițiile modificate” (GALR 2005 II: 753-754), Laurenția Dascălu Jinga fiind de părere că „printre cele mai importante funcții ale repetiției sunt asigurarea coeziunii textuale și intensificarea semantică” (GALR 2005 II: 763)

(1) „GC: aveai] rolul principal ↑ + și erai ↑ ++ ă ↑ + erai ↑ + prințul din lacul lebedelor. ++ și-atunci trebuia s-aștepți în actul **trei** ↑ + ca să faci **trei** ↑ ++ ă ↑ + xxx și **trei** mișcărele în spatele balerinei ↑ + na↑ + nu mi se pare interesant. ++ eu vroiam să fac teatru↓ ++ vroiam să fac clown ↑ + d ↑ + de fapt făceam deja teatru de păpuși ↑ ++ de la vârsta de zece ani ↑ +

MC: da ↑ (râde) +” (CLRVAN 2013: 243).

Referitor la relația repetare-emfatazare, găsim o opinie similară cu cea a lui M. Metzeltin la Valentina Dascălu care este de părere că „repetarea unui sunet, a unui cuvânt sau a unei structuri morfosintactice ajută vorbitorul să insiste asupra unei idei, care, altfel, ar trece neobservată de către ascultători” (Dascălu 2004: 141). La nivel retoric, repetarea unui cuvânt se regăsește în variate figuri retorice de tipul *anaforei*, care, în accepție retorică, reprezintă „repetarea unui cuvânt sau a unei expresii la începutul unor propoziții succesive” (Dascălu 2004: 142):

(2) „B: poz- personajele pozitive_s_cel mai greu de interpretat ? + [da: ↑

A: serio ?]

B: sau cele care au: partea lor de m: melodramatic așa ? spre exemplu personajul <F ana> din tache ianche și cadâr ↓ **o fată** foarte <F DRĂGUȚĂ> ↓ ă: **o fată** care ÎȘI IUBEȘTE <F TATĂL> ↓ ă: **o fată** care SE DUCE LA <F FACULTATE> ↓ a m ă că așa vrea tatăl ↓ **o fată** care se întoarce înapoi ↑ să-și ajute tatăl ↓ se îndrăgostește de vecinul ei cu care crește.” (CLRVAN 2013: 254);

(3) „B: dar până aCOlo ↓ înseamnă foarte multe + zile de căutări ↓ pentru a ajunge la un rol ↓ ă pentru a aduce un personaj în scenă ↓ **trebuie** să CAuți foarte mult ↓ **trebuie** să: ↑ ă: ↑ uneori să te dai cu <F capul de pereți> ↓ pentru că sânt lucruri pe care nu le <F ÎNȚELEGI> ↑ din viața aceluia personaj ↓ sau pe care nu ți le aSUMi ↑ așa de uȘOR . uneori ↑ ca să ajungi la: un anumit sentiMENT ↑ pe care nu-l trăiești în viața de zi cu zi ↓ și pe care nu-l îmPARTI ↑ cu nimeni în viața aceea ↓ **trebuie** să ↑ să CAuți niște lucruri ↓ să CALci ↓ pe anuMITE ă: m: prinCIPII pe care ↑ ți le-ai creat + ca <F OM>↓ + știi ? să lași ușor omul + care ești + deoparte ↓ + să intri în altCEVA ↓ și atunci toate căutările [astea ↑ ca să ↑

A: o dedublare .]” (CLRVAN 2013: 253-254).

I.A.2. Folosirea explicită a pronumelor

În limba română, o limbă pro-drop („pronoun dropping”), pronumele subiect, de obicei, nu se exprimă, iar folosirea explicită a pronumelor „care

în mod normal apar doar ca subînțelese” (Metzeltin 2011: 155) reprezintă o marcă a implicării afective la nivel lexical, așa cum se observă în exemplele (4) și (5):

(4) „C: + a trebuit (*pocnește din degete*) să_mi pun problema foarte serios <R ce vreau să fac mai departe>. e ca_n e e ca_n poezia lui lui ă ă marin sorescu ↑ simetrie. erau două drumuri. unul la dreapta și unul la stânga ↑ și mă gândesc pe care s_o apuc. ă eu cred c_am apucat_o pe drumul cel + bun ↓ și am zis ↑ vreau să fac actorie ↓ e ceea ce visez eu ↑ e ceea ce cred că POT mai bine să fac. iar muzica a rămas undeva într_un în în cercul meu intim ↑ este locul unde mă mă întorc la mine ↓ [și atunci =

A: = dar se și completează actoria cu muzica] ↓” (CLRVAN 2013: 258-259);

(5) „GC: i-am spus ↑ + ă ↑ + cartea junglei ↑ +++ cartea junglei x ↑ + sau ↑ + gustul cotului. ++ pentru că mi-aminteam cum mușcam din cotul mătușii ca ↑ +++ păpușa să se miște mai repede. + deci ↑ + ȘI ASTA era dans pe undeva. + și-acum continui să mă mușc eu pă mine de cot ↑ + ca să-ncep să mă mișc ↑ + de exemplu în momentul când ↑ + când ↑ + DANSUL este ↑ ++ cum să spun? ++ este VIAȚĂ.” (CLRVAN 2013: 243);

I.A.3. Folosirea anumitor adverb: *chiar, tocmai* (Metzeltin 2011: 155). Adăugăm la cei doi termeni amintiți de către M. Metzeltin alți doi termeni, identificați în corpusul studiului de față, echivalenți semantic cu adverbul *chiar*: *realmente, literalmente*.

Utilizarea acestor cuvinte de către moderatorii și invitații dezbaterilor și talk show-urilor televizate analizate se materializează în mărci ale implicării afective la nivel lexical:

(6) „A: <R noi sântem aproape de aceeași vârstă> ↑ și + mi_ai luminat copilăria mea și <F a altor copii> de vârstă <râs noastră>. ă: am crescut cu cu filmul maria mirabela ↑ și: **chiar** nu știu ↓ ⊥ adică ă faptul că te v- te am acum în față ↑ <R e pentru prima oară când te văd> ↑ ă: =

C: = da ↑ e prima oară când ne întâlnim ?” (CLRVAN 2013: 257);

(7) „GC: ești în alt prezent. ++ adică nu ↑ ++ nu numai că ești trecut ↑ + da' ↑ + treci dintr-un prezent într-altul. ++ acuma ↑ ++ ă ↑ +++ problema cu adevărul în mișcare ↑ + este o problemă care mă chinuie de foarte multă vreme și ↑ +++ **tocmai** asta am descoperit la miriam răducanu. ++ în ACELASI TIMP ↑ +++ EXACT ADEVĂRUL care este în sculptura lui Brâncuși. ++ în același timp e un adevăr esențial. ++ este **REALMENTE** un SPIRIT. ++ nu numai materie ↑ + ci spirit ↑ ++ și-n același timp ↑ + este o

CIZELARE ↑ ++ o cizelare fără ↑ + fără ↑ + ă ↑ + fără sfârșit ↑ + a acestei păsări care devine la un moment dat ZBOR.

MC: ZBOR" (CLRVAN 2013: 243-244);

(8) GC: și nu pasăre. ++ de altfel ↑ + una din ↑ + unul din argumentele pe care doamna PAPA ↑ + miriam răducanu ↑ + mi-l dăduse-n momentul când **tocmai** ↑ ++ mi se spunea ↑ + de ce lucrez cu miriam ↑ + că asta nu e viitor ↑ + că ce-i aia ↑ + că aia nu-i dans ↑ ++ aia nu-i dans ↑ ++ aia nu-i dans ↑ și ea mi-a zis **tocmai** atunci făcuse un dans ↑ + care se chema ZBORUL. ++ pe o muzică superbă de johnny hooker ↑" (CLRVAN 2013: 244);

(9) „GC: eu am adus un film ↑ + pe care l-am văzut ↑ + când eram copil ↑ + și care m-a ↑ + m-a trăsnet la cap total. +++ am fost bolnav trei zile ↑ + **literalmente** am stat în pat ↑ + cu ↑ + cu temperatură ↑ + după ce-am văzut acest film ↑ la strada ↓ de felini. +++ așa. ++ deci asta este ↑ cred opera de artă care m-a ↑ + zguduit. + din temelii.” (CLRVAN 2013: 247).

I.A.4. Folosirea interjecțiilor

Interjecția este „o clasă eterogenă reunind cuvinte neflexibile cu intonație exclamativă, mai rar interogativă, a căror semnificație este neconceptualizată și depinde într-o măsură mai mică sau mai mare de intonație și de context” (GALR 2005, I: 657). Așa-numita, în termenii lui R. Jakobson, funcție *emotivă* sau *expresivă* a limbii, concentrată asupra transmițătorului de mesaj lingvistic, funcție concretizată în clasa lexico-gramaticală a interjecției, „are ca scop exprimarea directă a atitudinii vorbitorului față de cele spuse de el”, având tendința de a produce „impresia unei anumite emoții, fie adevărate, fie simulate” (Coteanu 1998: 51). Se consideră, în literatura de specialitate, că „reacțiile emoționale ale locutorului se manifestă, cu predilecție, prin interjecții și locuțiuni interjecționale” (Merlan 2002: 103). Gigi Căciuleanu, balerin și coregraf renumit, unul dintre invitații din cadrul emisiunilor televizate supuse analizei, utilizează, în numeroase părți de discurs, interjecții:

(10) „GC: da. + acest gând ↑ m-a ↑ + m-a uluit. + mi ↑ + mi-am dat seama că se poate dansa ↑ + pe altceva decât ↑ ++ **hai** să-i dăm prințesei un măr ↑ + sau *hai* să vedem că dacă ea s-a otrăvit ↑ + din acest măr ↑ + sau ↑ + **hai** să vedem dacă frumoasa din pădurea adormită a dormit chiar o sută de ani sau mai puțin ↑ +++ adică ↑ + deja problematica DINTR-ODATĂ ↑ ++ mi s-a urcat ↑ ++ **hai** să spun de la PĂMÂNT ↑ + în cer.” (CLRVAN 2013: 242);

(11) „GC: cred că nu-mi plăcea foarte mult. ++ adică nu vedeam ↑ ++ unde mă duce dansul academic ↑ + pentru că ↑ ++ **hai** să fim drepți. + pentru un băiat ↑ +++ mai ales ↑ mai ales pe vremea aceea ↑ + în cel mai bun caz erai ↑ +

MC: prim solist [al ↑” (CLRVAN 2013: 242);

(12) „GC: vreau să spun că acele axe dacă NU le știi nu poți să faci acest lucru. deci dacă și tu ↑ + tu știi că brațu’ tău-i făcut ↑ ++ dacă știi că sîntem niște ↑ +++ ă ↑ ++ ființe ramificate. ++ sîntem niște copaci. **uite. HOP** ↑ (ridică un braț) +++ m-am ramificat. ++ sînt ca un stejar. ++ mi s-a ramificat mîna ca o FRUNZĂ. +++ dacă știu că axu’ fiecărei ↑ + NERVURA fiecărei frunze ↑ ++ poate dansa și ea ↑ ++ dansez mai mult dacă știu că dansez cu mîna ca cu un bolovan. ++ asta-i tot.” (CLRVAN 2013: 252).

I.B. Mărcile implicării afective la nivel sintactic, cu implicații pragmatice

Printre mărcile implicării afective la nivel sintactic, M. Metzeltin amintește *inversarea ordinii nemarcate* și „despărțirea elementelor care în mod normal se află într-un raport imediat unul cu celălalt”, *chiasmul*, „caz în care membrii cu valoare categorială egală nu sunt așezați paralel, ci încrucișat”, *izolarea într-o frază condensată*, *clivarea frazei printr-o construcție interogativă*, *clivarea frazei printr-o construcție condițională* și *clivarea frazei printr-o construcție relativă* (Metzeltin 2011: 156-158).

Abordând problema organizării focale a enunțului (topic/focus), autorii GALR iau în discuție *enunțurile interogative parțiale*, de tipul *Cu cine ai vorbit la telefon? – Am vorbit cu mama* (GALR 2005, II: 886) și *structura (pseudo)scindată (nominal generic + relativă)*, de tipul *Cel căruia îi va reveni sarcina ingrătă este prim-ministrul*. (GALR 2005, II: 888), amintind trei tipuri de *operații sintactice cu rol de focalizare*: „reorganizarea sintactică în structuri (pseudo)scindate, dislocarea lineară (schimbarea topicii „normale”) și dublarea ana-/cataforică” (GALR 2005, II: 893).

Ne propunem să identificăm și să analizăm două dintre mărcile implicării afective la nivel sintactic discutate în literatura de specialitate (vezi Metzeltin 2011: 158; GALR 2005 II: 886, 888), și anume, *clivarea frazei printr-o construcție interogativă* și *clivarea frazei printr-o construcție relativă*.

I.B.1. Clivarea frazei printr-o construcție interogativă

Atunci când face referire la *clivarea frazei printr-o construcție interogativă*, M. Metzeltin oferă un exemplu de tipul: *È venuto Giovanni vs. Sai chi è*

venuto? – Giovanni (Metzeltin 2011: 158). Întrebarea din interiorul frazei clivate reprezintă, în opinia noastră, o *presecvență* sau un *enunț preliminar* la ceea ce urmează a fi comunicat. *Presecvența* este termenul care desemnează „atât un anumit tip de intervenție: aceea care prefigurează un mod specific de acțiune (deci un tip specific de act verbal), cât și secvența din care face parte această intervenție” (Ionescu Ruxăndoiu 1999:55). Stephen C. Levinson consideră că termenul *presecvență* reprezintă „eine gewisse Art Redebeitrag und eine gewisse Art Sequenz, die einen solchen Beitrag enthält. Wir gebrauchen jedoch die Abkürzung **Prä-S** für den Beitragstypus und reservieren *Präsequenz* für den Sequenztypus”[2]. Presecvențele sunt, deci, „nu numai o strategie cooperativă, ci și un factor al coeziunii structurale a conversației” (Ionescu Ruxăndoiu 1999: 62). Este important de menționat faptul că „ein Prä-S ist nicht irgendein Beitrag, der vor irgendeinem anderen kommt – die meisten Beiträge haben diese Eigenschaft; es ist ein Beitrag, der eine spezifische Stelle in einer spezifischen Art von Sequenz mit distinktiven Eigenschaften einnimmt”[3]. Am observat, urmărind corpusul studiului de față, în exemplele (13), (14), (15), (16) și (17), că, atât invitații emisiunilor televizate analizate, cât și moderatorii acestora utilizează fraze *clivate* prin *construcții interogative*:

(13) „MC: ce să facem] că în general ↑ ++ în general ↑ + oameni ai ↑ ++ timpului pe care-l trăim ↓ ++ un timp grăbit ↑ + un timp neatent la detaliu ↓ ++ la clipă cum spuneți ↓ +++ ce facem ↑ ++ **CUM FACEM să-nvățăm chestia asta cu trăiește clipa? +++adică bucură-te ↑ ++ de ce ți se întâmplă. +++ de obicei ↑ ++ ă ↑ ++ proiectăm totul spre viitor ↑ ++ sau ne uităm în trecut și ratăm prezentul.**” (CLRVAN 2013: 243); (presecvență tip *întrebare*);

(14) „GC: bună seara.

CȘ: mulțumesc frumos pentru c-ați acceptat invitația noastră ↑ +++ ă ↑ ++ să-ncep așa. + **cu ce să-ncep? ++ începem cu ↑ ++ un lucru foarte important** ↓ +++ înainte de a povesti cum v-ați cunoscut ↑ + și ca-n [xxx] ce legături vă leagă ↑ ++ ă ↑ ++ s-aflăm ↑ + ce fel de obiecte ați adus ↑ + pentru că ↑ +++ în noul format la garantat sută la sută ↑ + am zis că ne folosim într-un mod sublim de invitații din prima parte a emisiunii ↑.” (CLRVAN 2013: 247); (presecvență tip *întrebare*);

(15) „CȘ: rubrica noastră se cheamă taxi driver ↑ ++ și e ↑ ++ în fiecare ediție ↑ ++ e o poveste ↑ + cu câte un taximetrist din bucurești. + care **e-ntr-un fel sau altu’ ↑ + un soi de ↑ + prim ↑ + sociolog ↑ î ↑ ++ psiholog ↑ î ↑ +++ ce să mai spun? ++ CRITIC de artă ↑ + de altfel ↑ î ↑ + oameni cu care se**

poate povesti despre toată lumea din jurul lor ↑ + dar și despre literatură și despre artă ↑ + vă propun să ne-ntâlnim astăzi ↑ + la taxi driver ↑ cu domnul mircea bogdan. [...]” (CLRVAN 2013: 249) (presecvență tip *întrebare*);

(16) „CȘ: gigi ↑ ++ ă ↑ + știu sigur c-abia stai pe scaun ↑ ++ m-au întrebat colegii mei înainte de-a începe emisiunea asta ↑ + **când o să danseze domnul căciuleanu? și le-am spus ↓ NU ȘTIU.** ++ când are chef. + când simte nevoia ↑ ++” [...]” (CLRVAN 2013: 249) (presecvență tip *întrebare*);

(17) „CȘ: [xxx] am rămas ă↑ +++ am rămas UIMIT ↑ în mometu-n care gigi mi-a spus că ↑ +++ POATE să danseze ↑ ++ pe o poezie. ++ și-am zis bine bine ↓ + pe-o poezie ↓ + da ↑ ++ ce-i dedesubt ↑ + **ce muzici pui dedesubt? nu nu nu ↑ +++ dedesubt nu-i nicio muzică.**

RP: da. pentru că poezia are un ritm.” (CLRVAN 2013: 252) (presecvență tip *întrebare*).

Am identificat, în corpusul studiului, în exemplul (18), fraze *clivate* prin alte tipuri de presecvențe, diferite de presecvențele tip *întrebare* (referitor la *taxonomia* presecvențelor, vezi Levinson 1994: 343):

(18) „CȘ: **e de spus neapărat următorul lucru. + gigi căciuleanu e ↑ + un FOARTE vechi prieten al emisiunii noastre ↑ ++**

GC: de altfel am venit prin ↑ ++ aproape prin emisiunea voastră ↑ ++ silvia gheață m-a ↑ + invitat la ↑ + acest spectacol la teatrul național ↑ de foarte multă lume m-a redescoperit ↑ și chiar m-a descoperit. și ↑ ++ eu am descoperit foarte multă lume.” (CLRVAN 2013: 248) (presecvență tip *anunț*).

I.B.2. Clivarea frazei printr-o construcție relativă (fraze clivate și fraze pseudoclivare)

Autorii GALR sunt de părere că se poate vorbi despre o așa-numită „sintaxă a focalizării” (GALR 2005, II: 892) și că „enunțul focalizat poate fi considerat corespondentul emfatic al unui enunț-bază nefocalizat” (GALR 2005, II: 892).

M. Metzeltin consideră că operația de clivare a frazei printr-o construcție relativă „conduce, în principiu, la o construcție prezentativă, care este complinită printr-o frază relativă”, și că „în acest caz, limbile romanice au dezvoltat diferite tipuri de scindări (fraze clivate și pseudoclivare)” (Metzeltin 2011: 158).

Frazele clivate implică, în opinia lui M. Metzeltin, „relaționarea constituentilor vizați a fi emfatiizați cu verbul copulativ și izolarea lor suprasegmentală, în timp ce restul frazei se atașează în calitate de frază relativă (Metzeltin 2011: 158-159). Metzeltin oferă, în acest sens, exemplul „El

e acela care a spus adevărul” (Metzeltin 2011: 159), făcând trei observații, și anume, că, în limba română, „aceste construcții au fost luate în considerare într-o foarte mică măsură până astăzi”, că „aceste construcții sunt foarte rare și sunt noi” și că anumiți „constituenți vizați a fi focalizați pot sta înainte sau după verbul copulativ, într-o frază scindată” (Metzeltin 2011: 160).

Frazele clivate sau scindate și pseudoclivate reprezintă, în pragmatica lingvistică, unul dintre așa-numiții *declanșatori de presupoziii* [4], numiți și *structuri presupozitionale* [5]. Stephen C. Levinson numește frazele clivate și pseudoclivate „*Spaltsätze*”: „*Spaltkonstruktion; Pseudo-Spaltkonstruktion*” [6], oferind drept exemple de astfel de construcții propozițiile „*Es war [nicht] Heinz, der Rosa küßte; Was Peter [nicht] verlor, war seine Brieftasche*” [7]. În acest sens, Dominique Maingueneau amintește între așa-zisele structuri presupozitionale *structurile emfatice*: „Cel de acolo este Paul” (Maingueneau 2007: 118). De altfel, și Liliana Ionescu Ruxăndoiu (Ionescu Ruxăndoiu 2003: 57) include în lista sa de declanșatori de presupoziii așa-numiții „indici prozodici de tipul *emfazei* ex.: *Ion i-a dat o carte lui Gheorghe („nu altcineva”)*”. Am identificat, în exemplele (19), (20) și (21), câteva fraze *clivate* ce includ o construcție prezentativă, care este complinită printr-o propoziție relativă:

(19) „B: **poz- personajele pozitive_s_cel mai greu de interpretat ? + [da: ↑**

A: *serios ?]*

B: **sau cele care au: partea lor de m: melodramatic așa?** spre exemplu personajul <F ana> din tache ianche și cadâr ↓” (CLRVAN 2013: 254) (frază clivată);

(20) „C: ă ++ da ↓ mirabela sunt eu și a rămas undeva în mine. sigur că vremea ↑ anii au lucrat ↓ rolurile pe care am le_am făcut ↑ întâlnirile pe care le_am făcut ↑ m m_au modificat ↓ mi_au mi_au dat încet încet un alt contur ↓ dar + dar <F ESENȚA:> ↑ + **cea de de la care am plecat e aceea ↓**

A: [*aceea ↓ da ?*

C: **a mirabelei].**” (CLRVAN 2013: 258); (frază clivată);

(21) „RP: + am dat verdictul meu. +++ uite ↑ ++ asta-mi place ↑ + asta cred eu că ↑ + merită văzut ↑ + citit ↑ ascultat în românia ↑ ++ astea sînt zonele în care eu mă simt bine. +++ încercați ↑ ++ asta a fost. ++ **niciodată n-a fost ceva ↑ ++ î ↑ ++ FORȚAT** să zic. +++ **ceva în care** să zic dacă vă uitați la mine ↑ **[nu mai trebuie** să vă uitați nicăieri.” (CLRVAN 2013: 250); (frază clivată).

Exemplul pe care îl oferă M. Metzeltin pentru a ilustra existența frazelor *pseudoclivare* este următorul: „Ce ne lipsește sunt banii” (Metzeltin 2011: 160). Un enunț cu același model sintactic este oferit de către autorii GALR: „Ceea ce și-a dorit întotdeauna este / a fost *realizarea profesională* (focus pe al doilea termen; topic explicitat în primul – relativă)” (GALR 2005, II: 894). Am identificat, în corpusul analizat, în exemplele (22), (23), (24) și (25) enunțuri cu organizare de frază cu model sintactic similar:

(22) „GC: da]. + lumea ↑ + ă ↑ + confundă foarte des ↑ ++ faptul de a DANSA ↑ + cu faptul de a DĂNȚUI. +++ și aia-i frumos. ++ și isaia dănțuiește. +++ dar ↑ + dar ↑ + într-o anumită formă. + or ↑ + **ceea ce e FOARTE frumos ↑ + și PARADOXAL ↑ ++ este că forma nu se naște din formă și pentru formă.** ++ se naște dintr-un fel de ↑ ++ de nevoi umane ↑ + omenеști.” (CLRVAN 2013: 245); (frază pseudoclivată);

(23) „GC: nu. + voiam să spun că **un lucru care m-a ↑ ++ î ↑ ++ m-a chiar m-a zdruncinat ↑ ++ a fost că răzvan mi-a cerut să ↑ ++ să comentez ↑ + campionatul european de fotbal ↑**

CȘ: da. exact.” (CLRVAN 2013: 248); (frază pseudoclivată);

(24) „GC: nu. ++ i-am spus că ↑ ++ dimpotrivă. ++ dansul nu-i o terapie ↑ + și că ↑ +++ cred că nu există nici o zi din viața mea în care nu m-a durut nu numai un lucru. ++ vreo patru cinci în același timp. ++ și î ↑ ++ ca să spun **ceea ce este CEL MAI GREU. +++ nu-i să te SCOLI să dansezi ↑ ++ ci să te-așezi după ce-ai dansat.** (râde) +++ nu. ++ doamna aceea a fost minunată pentru c-a venit ca la VRACI ↓” (CLRVAN 2013:251) (frază pseudoclivată).

(25) „GC: **ceea ce se-ntâmplă ↑ + ă ↑ + de fapt și c-o pasăre când zboară ↑ ++ este ↑ + că ↑ + ea nu fâlfâie.** ++ foarte rar fâlfâie.” (CLRVAN 2013: 242) (frază pseudoclivată).

II. Modalizatorii

Cu privire la modalizatori [8], abordăm aspecte ce intervin în cadrul dezbaterii televizate încadrate în emisiunea „Știrea zilei”, dezbateră televizată ce urmează a fi analizată fiind excerptată din CLRVAN 2013: 265–269.

Termenul și conceptul corespunzător «modalizare» trimite la „marcarea în mesaj a modalității” (GALR 2005, II:673), *modalitatea* reprezentând „categoria semantică, gramaticalizată, care exprimă raportarea locutorului la un conținut propozițional, atitudinea sa cognitivă, volitivă sau evaluativă față de stările de lucruri, reale sau potențiale, descrise prin limbaj” (GALR 2005, II: 673). *Modalizatorii*, care sunt „mijloacele de realizare

a modalizării” (GALR 2005, II:674), sunt clasificați în literatura de specialitate în patru tipuri: *gramaticali*, *lexico-gramaticali*, *lexicali* și *prozodici* (GALR 2005, II: 674).

Dintre categoriile amintite, ne propunem să ilustrăm, cu exemple extrase din dezbaterile televizate propuse spre analiză, trei tipuri de modalizatori: 1) *lexicali* (verbe lexicale cu sens modal: verbe deontice, verbe volitive, verbe epistemice – evidențialele – și construcțiile apreciative); 2) *lexico-gramaticali* (verbe modale sau operatori modali, adverbe și locuțiuni adverbiale); 3) *prozodici* (accentual emfatic al cuvântului). Adăugăm la acestea un al patrulea tip de modalizatori, și anume modalizatorii *pragmatici* (suprapuneri, manifestări ale impoliteții, concretizări discursive ale ironiei).

II.A. Modalizatorii lexicali

II.A1. Verbele deontice descriu modalitatea deontică care „indică gradul de obligativitate sau de permisivitate a situațiilor descrise într-o propoziție” (GALR 2005, II:698). Au valoare de verbe deontice *a trebui* (GALR 2005, II: 689), *a obliga*, *a permite* (GALR 2005, II:677), *a putea* (GALR 2005, II:689), *a forța*, *a impune*, locuțiunea verbală *a avea obligația* (Gherasim 1997:79).

Identificăm în textul dezbaterii televizate propuse spre analiză verbele *a putea* și *a permite*, utilizate cu valoare deontică:

(26) „GF: domnu’ boureanu ↑ vreți să veniți pe scaun mai lângă mine ↑ ++ am o întrebare pentru dumneavoastră.

CB: perfect. + **pot** să vorbesc și eu ? +” (CLRVAN 2013: 265);

a permite:

(27) „GF: îmi răspundeți la o întrebare ↑ + sau [nu ?

CB: INCREDIBIL.]

GF: nu.

CB: deci INCREDIBIL. +++ **v-ați permis** să mă jigniți de trei ori la [persoană ↑ ++” (CLRVAN 2013: 267).

Verbul cu valoare deontică *a trebui* exprimă, în cadrul dezbaterii televizate luate în discuție, valoarea de *obligatoriu* (GALR 2005, II: 689):

(28) „CB: după ce dumneavoastră mă-ntrebați dacă[am mâncat ceva stricat ? GF: **ar trebui** să vă-nroșiți ↑] ++ **ar trebui** să vă-nroșiți să vă ridicați [să plecați.

CB: sînteți] o doamnă ? ++ îmi [pare rău ↑

GF: deci **ar trebui**] să plecați.” (CLRVAN 2013: 267);

În literatura de specialitate este adăugată la clasa verbelor deontice așa-numita valoare „de politețe”, politețea putând exprima „o obligație atenuată, o permisiune, o interzicere atenuată”, iar „valorile de politețe sunt lexemizate în special de verbul *a ruga*” (Gherasim 1997: 80). În textul analizat, în exemplul (29), am identificat utilizarea deontică a verbului *a ruga*:

(29) „CB: a ↑ ++ deci acumă mă jigniți ↓ ++ cumva amantul dumneavoastră ?

GF: ă: ↑ ++ amantul meu ? ++ da' amanta [dumneavoastră ?

CB: deci eu] **vă rog** frumos ↑ ++ eu am fost foarte drăguț ↑ ++ și nu am venit cu chestiuni [personale.” (CLRVAN 2013: 266).

II.A2. Verbe volitive

Au valoare de verbe volitive *a vrea*, *a dori* (GALR 2005, II: 677), verbe care „exprimă lexical ideea de voință și dorință” și „se construiesc cu al doilea verb la conjunctiv” (GALR 2005, II: 693). În textul dezbaterii televizate moderate de către GF, în exemplul (30), este utilizat verbul *a vrea* cu valoare volitivă:

(30) „GF: da. domnule boureau ↑ AM O ÎNTREBARE pentru dumneavoastră.

CB: doamnă ↑ + NU VREAU SĂ RĂSPUND LA ÎNTREBĂRILE DUMNEAVOASTRĂ. **vreau** să vă-ntreb [și eu ↑” (CLRVAN 2013: 265).

II.A3. Verbe epistemice: evidențialele

Modalitatea epistemică propriu-zisă și evidențialitatea sunt cele două forme de bază ale modalității epistemice. Dacă modalitatea epistemică propriu-zisă reprezintă „actul de evaluare a adevărului unei propoziții, de indicare a gradului de certitudine pe care îl are locutorul în legătură cu realitatea stării de lucruri descrise în propoziție”, evidențialitatea vizează „înscrierea în mesaj – prin mărci specifice numite evidențiale – a surselor pe care locutorul le-a avut la dispoziție pentru a cunoaște conținutul unei propoziții” (GALR 2005, II: 678). În alți termeni, modalitățile epistemice fac referire la „cunoașterea pe care vorbitorul o are despre lume” (Gherasim 1997: 71). Între evidențiale, am identificat, în textul propus spre analiză, în exemplul (31), verbul *a părea* cu valoare de „marcă a prelucrării subiective a informației” (GALR 2005, II: 687) și utilizat în cadrul construcției reflexiv-impersonale *mi se pare*:

(31) „CB: deci eu] **vă rog** frumos ↑ ++ eu am fost foarte drăguț ↑ ++ și nu am venit cu chestiuni [personale.

GF: **mi se pare**] INCREDIBIL. ++ [INCREDIBIL.” (CLRVAN 2013: 266).

II.A4. Construcțiile apreciative. Prin intermediul modalității apreciative „se pot aprecia obiecte, entități izolate, nonpropoziționale” (GALR 2005; II: 694). În dezbaterile televizate analizate, în exemplul (32), funcționează, în calitate de construcție apreciativă, locuțiunea adverbială apreciativă *strigător la cer*, înscrisă în construcție cu un verb copulativ, în cadrul unei expresii verbale impersonale:

(32) „CB: doamnă scumpă ↑ ++ **e strigător la [cer** ↑

GF: deci] **este strigător la cer** ↑ că-i a doua oară când faceți așa ceva ↑ ++ la realitatea ↑ ++ v-ați făcut de râs [la realitatea ↑

CB: după ce] m-ați jignit de trei ori ↑ ++ distinsă doamnă.” (CLRVAN 2013: 267).

II.B. Modalizatorii lexico-gramaticali

II.B1. Verbele modale au valoare de „operatori gramaticalizați (semiauxiliare)”, iar structura predicativă ce include un verb operator modal și un verb suport „constituie o unitate semantico-sintactică (predicat complex)” (GALR 2005, II: 675).

Am identificat, în textul analizat, în exemplul (33), predicate complexe formate din verbul semiauxiliar de modalitate *a putea* și verbul suport la modul infinitiv:

(33) „GF: domnu’ boureanu ↓] + eu vreau [să vă pun următoarea întrebare ↑ CB: deși productivitatea muncii a scăzut ↑ +]

GF: dacă vreți să m-ascuțați ↑ + bine ↑ ++ dacă nu ↑ ++ **[puteți vorbi la bec.**” (CLRVAN 2013: 266).

Alteori, verbul modal *a putea*, din cadrul predicatului complex, este utilizat, în cadrul dezbaterii televizate supuse analizei, în exemplul (34), cu sensul de „a fi posibil”, și, încadrându-se în așa-zisa „pseudomodalitate dinamică” (GALR 2005, II:694), „descrie deopotrivă abilitățile interioare și circumstanțele exterioare” (GALR 2005, II:694), intrând în distribuție cu verbul suport la conjunctiv prezent:

(34) „GF: vreau] să v-adresez o [întrebare ↑ + CB: stau ↑] + [vă zâmbesc ↑ + GF: dar cum **puteți**] să-mi [**spuneți** așa ceva ?” (CLRVAN 2013: 266).

Verbul modal *a putea* poate exprima, în alt context al textului analizat, în exemplul (35), valoare *epistemică*, indicând „posibilitatea (judecata speculativă, ipoteza)” (GALR 2005, II: 679):

(35) „GF: oricum ↑ ++ la cât de tare țipați ↑ + vă auzeați pe ambianță. +++ domnu’ orban ↓ ++ vă rog.

LO: ați fost un reprezentant al partidului democrat ↑

GF: ați fost invitat să nu jigniți. ++ ați fost invitat să dați răspunsul întrebărilor. +++ ați fost jignit ↑ + după ce-ați jignit de patru ori. + *putem lua caseta*. ++ deci cu mine nu mai aveți oricum ce discuta” (CLRVAN 2013: 268).

II.B2. Adverbele și locuțiunile adverbiale modale funcționează, în cadrul modalizării, ca „modificatori ai unei alte predicatii, deci ai unei întregi propoziții cu predicat enunțiativ” (GALR 2005, II: 674). Aurelia Merlan este de părere că „sunt mărci ale atitudinii subiective a locutorului *pseudoadverbele emfatiche*, de tipul *și, încă, chiar, taman, tocmai, tot, doar, numai, decât, nu cumva, cam*”, care „nu influențează comunicarea, ci au numai funcție emfatică (sunt niște nuanțatori)” (Merlan 2002: 104). Între clasele funcționale de adverbe, D. Nica amintește și așa-numitele *adverbe particule*, care „realizează microcontexte în care valoarea lor este una exclusiv emfatică, marcând insistența, intensitatea, restricția etc.: *chiar, și, mai, tot, încă, numai, tocmai, barem, încaltea, oare*” (Nica 1988: 146-147). D. Irimia este de părere că „adverbele de modalitate (modalizatorii) exprimă categoria modalității, al cărei conținut rezultă din raportul dintre conținutul obiectiv al comunicării și interpretarea lui de către locutor: *desigur, bineînțeles, mai, parcă, cică, chiar, și, tocmai, numai, doar* etc.” (Irimia 1997: 294). În cadrul dezbaterii televizate „Știrea zilei”, în exemplele (36), (37) și (38), identificăm adverbe modale de tipul *chiar, cumva, doar*:

(36) „CB: nu știu.] am mâncat ceva la dumneavoastră aicea. ++ ceva ↑ ++ am găsit ↑ + am găsit aici ↑ pă masă ↑ ce mâncați dumneavoastră în fiecare [seară aicea.

GF: da’ **chiar** nu vă e jenă] domnu’ [boureau ?

CB: pă da ↑↑ +] mă-ntrebați așa de urât ↑ + să știți că nu plec din [emisiune ↑” (CLRVAN: 2013: 266).

CB, invitatul cu care GF intră în conflict, utilizează particula *cumva care are, în opinia Rodicăi Zafiu*, valoare de „marcă epistemică a incertitudinii”, având „rol de atenuare, aproximare” (GALR 2005, II: 685):

(37) „GF: și ↑] + cine v-a spus ↑ + că sunteți băiatul cu muci în freză a avut dreptate. ++ nu sunteți altceva decât [un băiat ↑

CB: a ↑ ++ deci acuma mă jigniți ↓ ++ *cumva* amantul dumneavoastră?” (CLRVAN: 266).

Adverbul modal *doar* este utilizat, în cadrul dezbaterii televizate supuse analizei, cu valoare restrictivă:

(38) „CB: n-am vorbit] DELOC. +++

GF: a:↑ +++ ați tăcut din [gură.

CB: nu m-ați lăsat] dumneavoastră.

GF: deci noi ne-am imaginat *doar*. +++ domnu' Dragnea ↑ +++ sunteți neutru.
+++ a vorbit domnu' boureanu [sau nu?" (CLRVAN 2013: 267).

II.C. Modalizatorii prozodici

Între modalizatorii prozodici, ne oprim, la accentul emfatic al cuvântului/silabei, emfaza fiind „o formă de contrast pe axa paradigmatică” (GALR 2005, II:940). În opinia Laurenției Dascălu Jinga, accentul se concretizează în „reliefarea unui element față de cele învecinate cu ajutorul unei proeminențe bazată pe mijloace suprasegmentale (intensitate, asociată de obicei cu înălțime și/sau durată” (GALR 2005, II:940).

Astfel, în cadrul dezbaterii analizate excerptate din *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală* [=CLRVAN 2013], accentul emfatic al cuvântului/silabei este notat cu **scrierea cu majuscule a cuvântului/silabei**: (39) „CB: perfect. + pot să vorbesc și eu ? +

GF: da. domnule boureanu ↑ **AM O ÎNTREBARE** pentru dumneavoastră.

CB: doamnă ↑ + **NU VREAU SĂ RĂSPUND LA ÎNTREBĂRILE DUMNEAVOASTRĂ**. vreau să vă-ntreb [și eu ↑” (CLRVAN 2013: 265).

(40) „CB: deci eu] vă rog frumos ↑ ++ eu am fost foarte drăguț ↑ ++ și nu am venit cu chestiuni [personale.

GF: mi se pare] **INCREDIBIL**. ++ **[INCREDIBIL**.

CB: eu n-am venit cu chestiuni personale ↑ în emisiune. ++ mă atacați [la persoană ↑

GF: întrebare.] ++ o [întrebare” (CLRVAN 2013: 266–267).

II.D. Modalizatorii pragmatici

II.D1. Suprapunerile. În privința modului în care funcționează regulile accesului la cuvânt sau regulile schimbării rolului conversațional, în cadrul interacțiunii verbale controlate incluse în dezbateră televizată pe care o analizăm se observă că, în interiorul schimbului de replici desfășurat între actanții comunicării prezenți la emisiunea „Știrea zilei”, apar nenumărate întreruperi ale intervenției în curs, urmate de suprapuneri ale intervențiilor a doi locutori diferiți. Cu alte cuvinte, în acest schimb de replici cu un accentuat caracter conflictual, trăsătura pertinentă este reprezentată de frecvența suprapunerilor unor intervenții a doi locutori diferiți. Acest tip de suprapuneri este notat în CLRVAN 2013, convențional, în transcrierea conversației în discuție, cu **paranteză pătrată**, așa cum se observă, în exemplul (41):

(41) „CB: doamnă ↑ + NU VREAU SĂ RĂSPUND LA ÎNTREBĂRILE DUMNEAVOASTRĂ. vreau să vă-ntreb [și eu ↑
 GF: **da' de]** ce-ați venit ? ++ [**vă rog să vă ridicați să plecați.**
 CB: **domnu' orban v-a răspuns]** la vreo întrebare ?
 GF: mi-a răspuns ↑ + la [**toate întrebările.**
 CB: **la ce]** întrebare [**v-a răspuns?**
 GF: **la absolut]** toate întrebările. +
 CB: eu am văzut c-a ținut un discurs [**politic.**
 GF: **am o]** întrebare ↑ + și mă chinui să v-o [**adresez ↑**
 CB: *dumneavoastră.*] l-ați întrebat pă domnul Orban ↑ ++ cum [**de s-au dublat cheltuielile publice ↑ + în patru ani de zile ↑**
 GF: **domnu' boureanu ↓]** + eu vreau [**să vă pun următoarea întrebare ↑**
 CB: **deși productivitatea muncii a scăzut ↑ +]**
 GF: dacă vreți să m-ascultați ↑ + bine ↑ ++ dacă nu ↑ ++ [**puteți vorbi la bec.**
 CB: **nu vă plac chestiunile sensibile.]** + [nu vă plac sensurile↑” (CLRVAN 2013: 265-266).

II.D2. Manifestările impoliteții. Pe lângă ocurența frecventă a întreruperilor urmate de suprapunerile intervențiilor unor vorbitori diferiți (ne referim, în special, la suprapunerile intervențiilor lui GF cu cele ale lui CB), este necesar, în demersul pe care îl întreprindem, să semnalăm fenomenul pragmatic al impoliteții, cauzată, în acest caz, credem, de o antipatie vădită între cei doi participanți la emisiune: unul, în calitate de moderator, celălalt, în calitate de invitat. Astfel, impolitețea a fost definită în literatura de specialitate ca fiind un „atac deliberat la adresa eului individual al interlocutorului, având efecte dizarmonice în plan social” (Ionescu Ruxăndoiu 2003:100). Cu alte cuvinte, impolitețea reprezintă diverse modalități de amenințare a „feței” celuilalt actant al comunicării de către interlocutor. Manifestările impoliteții între cele două „personaje sociale” amintite debutează cu replica lui GF, parcă ostentativ inserată în țesătura intervenției moderatoarei. Astfel, asistăm la un debut al disensiunilor ulterioare concretizat prin insulte care sugerează posibilitatea ca invitatul să fi mâncat ceva stricat înainte de emisiune și ca același invitat, CB, să aibă temperatura crescută. Acesta pare a fi punctul de plecare al ulterioarei interacțiuni de natură conflictuală dintre cei doi actanți ai comunicării:

(42) „GF: domnu' boureanu ↑ sunteți de acord ↑] +++ domnu' boureanu ↓ ++
da' ce-ați mâncat ? +++ ați mâncat ↑ î: ↑ ++ ceva stricat ↑ + înainte de
[emisiune?

CB: nu știu.] am mâncat ceva la dumneavoastră aicea. ++ ceva ↑ ++ am găsit ↑ + am găsit aici ↑ pă masă ↑ ce mâncați dumneavoastră în fiecare [seară aicea.

GF: da' chiar nu vă e jenă] domnu' [boureau ?

CB: pă da ↑↑ +] mă-ntrebați așa de urât ↑ + să știți că nu plec din [emisiune ↑" (CLRVAN 2013: 266).

Urmează, prin acumulare, în cadrul schimbului de replici analizat inclus în exemplul (43), alte insulte pe care cei doi protagoniști ai comunicării și le adresează reciproc. Cei doi își adresează, succesiv, cuvinte denigratoare:

(43) „CB: mă uit ↑] + și vă pun niște întrebări ↑ și văd cum [vă deranjează.

GF: da' ↑ + **dumneavoastră ↑] ++ îmi puneți mie întrebări? ++ în ce [calitate?**

CB: că telespectatorii] [văd ↑

GF: domnu'] boureau ↑ +

CB: că **dumneavoastră sunteți [părtinitoare.**

GF: domnu'] boureau ↑ + asta credeți [dumneavoastră" (CLRVAN 2013: 266).

II.D3. Concretizări discursive ale ironiei. Aversiunea moderatoarei față de CB este transmisă nu numai în mod explicit, ci și în mod *implicit*, prin utilizarea *ironiei*, un tip de subînțeles lingvistic, în exemplul (44):

(44) „GF: **da ↑] ++ n-ați făcut niciodată afaceri cu statu' ↑ +++ ați ajuns milionar ↑ ++ muncind din [greu.**

CB: doamnă] vă dau și-n judecată. +++ unu. ++ că nu sînt milionar ↑

GF: nu. ++ sînteți deja DAT DE MINE. +++

CB: nu. ++ de dumneavoastră ↑ + pentru ce ? ++ deci mințiți cu o [nerușinare ↑" (CLRVAN 2013: 269).

Este o evidență faptul că moderatoarea emisiunii, prin intermediul aserției ironice „*da ↑] ++ n-ați făcut niciodată afaceri cu statu' ↑ +++ ați ajuns milionar ++ muncind din [greu*” (CLRVAN 2013: 269), transmite contrariul celor spuse propriu-zis.

III. Expresiile impreciziei

Modalitățile de atenuare, de exprimare a vagului și a impreciziei sunt, în opinia Margaretei Manu Magda, „specifice registrelor asociate oralității”, materializându-se în „mărci ale aproximării și relativizării (un mijloc prin care vorbitorul își atenuează afirmațiile sau cererile” (Zafiu 2012 <<https://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/gen-sauceva-de-genul>>).

Referindu-se la mărcile pragmatic-discursive ale impreciziei *gen* și *ceva de genul*, Rodica Zafiu este de părere că acestea reprezintă „o particularitate strict colocvială de a exprima indiferența la nuanțe” și „distanțarea „cool” de propriile afirmații” (Zafiu 2012 <[https:// dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/gen-sauceva-de-genul](https://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/gen-sauceva-de-genul)>). Acest tip de mărci pragmatic-discursive se concretizează în (GALR 2005, II: 841-842):

III A. Adverbe (*cam*):

(45) „GC: chiar că nu mai știu cum ne-am cunoscut. ++ cred c-am început deodată ↑ +++ deodată-am început ↑ + el m-a rugat să trec de partea cealalt-a oglinzii ↑ + și să scriu. ++ adică eu i-am spus la un moment dat ↑ + nu știu. când ↑ + cum ↑ +++ c-am niște cufere întregi cu ↑ + cu ↑ + desene ↑ + cu ↑ + chestii scrise cu dansuri notate într-un fel mai poetic așa ↑ + și el mi-a zis hai să le publicăm într-un fel. + nu? + **cam** așa a fost. ++” (CLRVAN 2013: 245);

(46) „RD: că cinzeci de mii de firme vor da faliment PÂNă la jumătatea lui MARTie două mii zece.

VT: Da’ câte-au dat pân-acuma?

RD: [Greu de spus.

VT: **Cam** o sută] treij de mii.” (CLRVAN 2013: 384).

III B. Pronume și adjective nehotărâte (*ceva, niscăi, niscăiva, oarece, oareș(i)ce*), la care adăugăm *vreo*:

(47) „E: aveți un vers frumos undeva: ↑ cu inima . vi_l mai amintiți ?

D: [nu mi_l mai ↑

E: **ceva** cu o inimă ?]

D: <zâmbet în general ↑ nu_mi amintesc versuri ale mele> .

E: **ceva** cu „locuiesc într_o inimă” ↑

D: „locuiesc într_o inimă” . ” (CLRVAN 2013: 260);

(48) „VT: [Da’ acumă care-i ci-↑ care-i cifra exactă?] Da’ UGIRu’ spune câți șomeri avem acum?

RD: **Vreo** opt sute de mii. ” (CLRVAN 2013: 384).

III C. Articolul nehotărât (sugerând apartenența la o categorie):

(49) „VT: Da↓ domnu’ Vadim↓ nicio problemă. CIT> A venit în locu’ lui↓ să:

(AK) la conducerea lucrărilor↑ **un** vicepreșeDINte↑ Miguel Angel Martinez↓ pe care-l știu din nouășicinci↑ și i-am zis <CIT Domnu’ Martinez↓ dom’le↓ vedeți↑ și dumneavoastră că sânt pă listă. Da↓ dom’le. CIT> zice <CIT Nicio problemă CIT>. <F Am vorbit cu BaRROso↓ era și președintele [Comisiei Europene↓ F> //” (CLRVAN 2013: 369).

IV. Concluzii

Am identificat și analizat, în cadrul studiului nostru, la nivelul limbii române vorbite utilizate în corpusul nostru de studiu, mărcile pragmatic-discursive numite mărci ale modalizării/nuanțării.

IV.1. Între mărcile implicării afective **la nivel lexical**, am identificat:

IV.1.a. Repetarea cuvintelor *trei*, *o fată* și *trebuie* (exemplele (1), (2) și (3));

IV.1.b. Folosirea explicită a pronumelui *eu* (exemplele (4) și (5)); folosirea anumitor adverbe, precum *chiar*, *tocmai*, *realmente*, *literalmente* (exemplele (6), (7), (8) și (9)). În cele patru emisiuni de televiziune excerptate din CLRVAN 2013: 241-261, înglobând 11.748 de cuvinte, am găsit următorul *număr de ocurențe* al acestor adverbe: *chiar*: 14; *tocmai*: 3; *realmente*: 1; *literalmente*: 1, utilizarea acestor cuvinte de către moderatorii și invitații dezbaterilor și talk show-urilor televizate analizate materializându-se în mărci ale implicării afective la nivel lexical.

IV.1.c. Utilizarea interjecțiilor *hai*, *uite* și *hop* (exemplele (10), (11) și (12)).

IV.2. Între mărcile implicării afective **la nivel sintactic, cu implicații pragmatice**, am identificat și analizat, în CLRVAN 2013: 241-26, fraze *clivate* prin *construcții interogative* (exemplele (13), (14), (15), (16) și (17)), fraze *clivate* *printr-o construcție relativă* (exemplele (19), (20) și (21)) și fraze *pseudoclivate* (exemplele (22), (23), (24) și (25)).

IV.3. Între modalizatori, am identificat, în CLRVAN 2013: 265-269:

IV.3.a. Modalizatori lexicali: verbele deontice *a putea*, *a permite*, *a trebui*, *a ruga* (exemplele (26), (27), (28) și (29)); verbul volitiv *a vrea* (exemplul (30)); verbul epistemic *a părea* (exemplul (31)); **construcția apreciativă** *strigător la cer* (exemplul (32)).

IV.3.b. Modalizatori lexico-gramaticali: **verbul modal** *a putea* (exemplele (33), (34) și (35)); **adverbele modale** *chiar*, *cumva*, *doar* (exemplele (36), (37) și (38)).

IV.3.c. Modalizatori prozodici de tipul **accentului** emfatic al cuvântului/silabei care este notat, în CLRVAN 2013, cu scrierea cu majuscule a cuvântului/silabei (exemplele (39) și (40)).

IV.3.d. Modalizatori pragmatici: **suprapunerile, manifestările impoliteții și concretizări discursive ale ironiei** (exemplele (41), (42), (43) și (44)).

IV.4. Între expresiile **impreciziei**, am identificat, în CLRVAN 2013: adverbul *cam*, pronumele nehotărât *ceva* și articolul nehotărât *un*, sugerând apartenența la o categorie (exemplele (45), (46), (47), (48) și (49)).

NOTE:

- [1]. Referitor la strategiile emfaticizării la nivel lexical și la nivel sintactic, vezi Luminița Hoarță Cărașu: *Strategii ale emfaticizării în discursul televizual românesc actual*, în *Analele Universității din Craiova, Seria Științe Filologice, Lingvistică*, Anul XLII, Nr. 1-2, 2020, p. 253-264.
- [2]. „un anumit fel de contribuție la conversație și un anumit fel de secvență care conține o asemenea contribuție (presecvență tip contribuție și presecvență tip secvență)” (Levinson 1994: 343).
- [3]. „O presecvență tip contribuție nu este o contribuție oarecare, care occură înaintea oricărei alte contribuții (majoritatea contribuțiilor la conversație au această caracteristică); ea este o contribuție care are un loc specific într-un anumit fel de secvență cu caracteristici distinctive” (Levinson 1994: 344).
- [4]. Presupoziția este un tip de implicit care se înscrie „în structura enunțului, independent de contextele sale de folosire” și care „are la bază enunțarea”. „Presupozițiile pot fi identificate, în principiu, de orice locutor al unei limbi date” (Maingueneau 2007: 109-111).
- [5]. „Presupunerile de frază dispun de diverse suporturi lingvistice” (Maingueneau 2007: 109-117).
- [6]. „Propoziții clivate: construcții clivate și construcții pseudoclivate” (Levinson 1994: 184).
- [7]. „[Nu] era Heinz cel pe care l-a sărutat Rosa; Ceea ce [nu] a pierdut Peter era servieta sa” (Levinson 1994: 184).
- [8]. Referitor la mijloacele de realizare a modalizării, vezi Luminița Hoarță Cărașu: *Mijloace de realizare a modalizării în discursul mediatic românesc actual. Studiu de caz, în Verba et res. Studia linguistica în onorem Magistri Stelian Dumitrăcel*, nr. special al revistei "Anuar de lingvistică și istorie literară", Editura Academiei Române, t. LVII/2017, p. 223-230.

SURSE:

Luminița Hoarță Cărașu (coordonator) (2013), *Corpus de limbă română vorbită actuală medialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași [= CLRVAN 2013].

BIBLIOGRAFIE:

- Coteanu, I. (1998): *Crestomație de lingvistică generală*, Editura Fundației „România de mâine”, București.
- Dascălu, Valentina (2004): *Manipulation through Words: rhetorical Devices in political and religious Speeches*, în Horia Hulban (editor), *Style in Language, Discourses and Literature*, Editura Lumen, Iași, vol al 2-lea.

- GALR (2005): *Gramatica limbii române*, București, Editura Academiei Române, vol. I, *Cuvântul*, vol. al II-lea, *Enunțul*.
- Gherasim, Paula (1997): *Semiotica modalităților*, Iași, Casa Editorială Demiurg.
- Hoarță Cărașu, Luminița (2017): *Mijloace de realizare a modalizării în discursul mediatic românesc actual. Studiu de caz, în Verba et res. Studia linguistica in honorem Magistri Stelian Dumitrăcel*, nr. special al revistei "Anuar de lingvistică și istorie literară", Editura Academiei Române, t. LVII/2017, p. 223-230.
- Hoarță Cărașu, Luminița (2020): *Strategii ale emfaticizării în discursul televizual românesc actual*, în *Analele Universității din Craiova, Seria Științe Filologice, Lingvistică*, Anul XLII, Nr. 1-2, 2020, p. 253-264.
- Ionescu Ruxăndoiu, Liliana (1999): *Conversația. Structuri și strategii*, Editura All Educational, București.
- Ionescu Ruxăndoiu, Liliana (2003): *Limba și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*, Editura All Educational, București.
- Irimia, D. (1997): *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași.
- Levinson, Stephen C. (1994): *Pragmatik*, ins Deutsche übersetzt von Ursula Fries, Max Niemeyer Verlag, Tübingen.
- Maingueneau, Dominique (2007): *Pragmatică pentru discursul literar*, traducere de Raluca-Nicoleta Balașchi, Editura Institutul european, Iași.
- Merlan, Aurelia (2002): *Mărcile interactive și funcțiile lor în dialog*, în Klaus Bochmann, Vasile Dumbravă, *Limba română în Moldova istorică*, vol. 1. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, p. 92-105.
- Metzeltin, Michael (2011): *Gramatică explicativă a limbilor romanice. Sintaxă și semantică*, traducere Dinu Moscal, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
- Nica, D. (1988): *Teoria părților de vorbire. Aplicații la adverb*, Editura Junimea, Iași.
- Zafiu, Rodica, (2012): „Gen. Sau ceva de genul...”, în *Dilema veche*, nr. 460, 6-12 decembrie 2012, URL <[https:// dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/gen-sauceva-de-genul](https://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/gen-sauceva-de-genul)>.

MARKERS OF MODALIZATION IN SPOKEN ROMANIAN

Abstract: The motivation for choosing this particular issue is based on the insufficient number of studies that analyze the pragmatic markers, based on a corpus that includes cultural TV shows, such as talk shows and television debates.

Keywords: *pragmatic markers, pragmatic markers, pragmalinguistic analysis, television "genres", TV discourse.*